

SAMARQAND VILOYATI TURIZM INFRASTRUKTURASI

Turdiyeva Munisa Mutalovna

Toshkent tumani 1-sonli texnikumi

Aniq va tabiiy fanlar kafedrası o'qituvchisi

Email: turdiyevamunisa469@gmail.com

Annotatsiya. Maqsad — Samarqand viloyatida turizm infrastrukturasini hududiy jihatdan bir xil rivojlanmagan sharoitda xizmat sifati va tashrif tajribasiga ta'sir qiluvchi omillarni aniqlash. Metodlar — ko'ndalang kesimli so'rovnoma asosida hududiy taqsimot baholandi, ma'lumotlar STATA dasturida deskriptiv statistika, korrelyatsiya va logistik regressiya bilan tekshirildi. Natijalar — respondentlarning 57,6 foizi ayrim hududlarda xizmatlar uzluksizligi pastligini qayd etdi; korrelyatsiya koeffitsiyenti $R=0,07$ bo'lib, bog'liqlik kuchsiz chiqdi; ustuvor omillar sifatida ADR va servis qulayligi mos ravishda 0,34 va 0,29 og'irlik oldi. Xulosa — turizm obyektlarini joylashtirish, transport bog'lanishi va xizmat standartlarini hududlar kesimida muvofiqlashtirish zarur; keyingi bosqichda mavsumiy oqim va qoniqish indeksini alohida kuzatish maqsadga muvofiq.

Kalit so'zlar: ADR, hududiy notekislik, mehmonxona sig'imi, mavsumiy oqim, so'rovnoma, Uzbekistan, xizmat sifati

Аннотация. Цель — выявить факторы, которые формируют неравномерность туристской инфраструктуры в Самаркандской области и отражаются на качестве обслуживания и впечатлении посетителей. Методы — применён перекрыстный опрос по территориальным срезам; массив данных обработан в STATA с использованием описательной

статистики, корреляционного анализа и логистической регрессии. Результаты — 57,6 % респондентов отметили слабую непрерывность услуг в отдельных зонах; коэффициент корреляции $R=0,07$ указал на очень слабую связь; наибольший вес получили ADR и удобство сервиса — 0,34 и 0,29. Выводы — размещение туристских объектов, транспортная связанность и единые стандарты обслуживания должны согласовываться по районам; в дальнейшем полезно отдельно отслеживать сезонный поток и индекс удовлетворённости.

Ключевые слова: ADR, неравномерность территорий, ёмкость гостиниц, сезонный поток, опрос, Узбекистан, качество обслуживания

Abstract. Aim — to identify the factors behind the spatial imbalance of tourism infrastructure in the Samarkand region and its effects on service quality and visitor experience. Methods — a cross-sectional survey was used to assess territorial distribution; the dataset was analysed in STATA with descriptive statistics, correlation analysis, and logistic regression. Results — 57.6 % of respondents reported weak continuity of services in some areas; the correlation coefficient reached $R=0.07$, indicating a very weak association; ADR and service convenience carried the highest weights, at 0.34 and 0.29. Conclusion — the placement of tourism facilities, transport connectivity, and service standards need to be coordinated across districts; future monitoring should separately track seasonal flow and the satisfaction index.

Keywords: ADR, territorial imbalance, hotel capacity, seasonal flow, survey, Uzbekistan, service quality

KIRISH. Samarqand viloyati turizm infrastrukturasini hududiy taqsimotda notekis joylashgani sababli xizmat sifati va tashrif tajribasi bir xil darajada shakllanmayapti [1]. UNWTO metodologiyasi sayohatchilar oqimi bilan infratuzilma sig'imi mos kelmaganda raqobatbardoshlik pasayishini qayd etadi [2]. Shu bois joriy holatni mehmonxona to'ldirilganlik koeffitsienti, ADR va RevPAR orqali baholash muhimdir [3]. Gafurov va Mirkasimov Samarqanddagi infratuzilma rivojiga iqtisodiy omillar ta'sirini ko'rsatgan [4]. Mazkur ishda Samarqand viloyati turizm infrastrukturasini, hududiy taqsimot va muammo hamda imkoniyatlar case study asosida o'rganiladi; maqsadni aniqlash, hududiy farqlarni tavsiflash, manfaatdor tomonlar qarashlarini jamlash va amaliy baholash mezonini belgilash vazifalari qo'yildi. So'rovnoma, yarim tuzilgan intervyu va kontent-tahlil joriy holatni ko'ndalang kesimda tekshirish uchun uyg'unlashtiriladi.

Hududiy kesim bo'yicha to'plangan ma'lumotlar 1-jadvalda jamlanib, keyingi metodologik izohga tayanch bo'ladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI. Samarqand viloyati turizm infrastrukturasini bo'yicha hududiy notekislikni o'lchash uchun ko'ndalang kesimli so'rovnoma tadqiqoti tanlandi [5]. Samarqand viloyatidagi turizm obyektlari joylashgan hududlar bo'yicha respondentlar Cochran formulasi asosida saralandi, so'rovnoma varaqasi va yarim tuzilgan intervyu savollari pilot tekshiruvdan o'tkazildi [6]. Kognitiv intervyu protokoli savollarning mehmonxona to'ldirilganlik koeffitsienti, ADR va RevPAR bilan bog'liq tushunarililigini aniqladi, kontent-tahlil jadvali esa rasmiy axborot va hududiy kuzatuv chek-listini birlashtirdi [1].

(1)

bunda n — tanlama hajmi; Z — ishonch darajasi ko'effitsienti; p — ulush; $q = 1-p$; e — xatolik chegarasi.

1-jadvalda respondentlar, manfaatdor tomonlar va hududiy kuzatuv birliklari jamlandi; og'irliklash AHP juftlik taqqoslash matrisi orqali bajarilib, $CR < 0,10$ sharti saqlandi [7]. Global og'irlik vektori Samarqand viloyati turizm infrastrukturasini bo'yicha joriy holat, muammo va imkoniyatlar, hamda raqobatbardoshlik indeksini bir mezonda solishtirishga xizmat qildi [8]. Natijaviy baholash STATA dasturida deskriptiv statistika, korrelyatsiya ko'effitsiyenti va logistik regressiya bilan tekshiriladi, keyingi qismda hududiy taqsimotning empirik farqlari ochiladi [4].

ASOSIY QISM. 1-jadvalda jamlangan respondentlar tarkibi va tavsifiy ko'rsatkichlar Samarqand viloyati turizm infrastrukturasini bo'yicha hududiy baholashning keyingi bosqichiga tayanch bo'ldi.

1-jadval. Respondentlar tarkibi va tavsifiy statistikasi

Ko'rsatkich	Obs.	O'rtacha (M)	Std. Og'ish (SD)	Min	Maks

Ko'rsatkich	Obs.	O'rtacha (M)	Std. Og'ish (SD)	Min	Maks
Jins bo'yicha ayollar ulushi, %	124	62,0	0,0	62,0	62,0
Jins bo'yicha erkaklar ulushi, %	76	38,0	0,0	38,0	38,0
Turizm obyektlariga yaqinlik indeksi	200	3,42	0,71	1,80	4,90
Yo'l bilan qamrov balli	200	3,08	0,64	1,60	4,70
Mehmonxona to'ldirilganlik koeffitsienti (occupancy rate), %	200	57,6	8,9	41,2	74,8
ADR (o'rtacha kunlik narx), ming so'm	200	412,5	96,4	250,0	690,0
RevPAR (mavjud xona uchun daromad), ming so'm	200	237,8	61,7	128,4	401,6

Manba: muallif hisoblashlari, so'rovnoma va hududiy kuzatuv ma'lumotlari asosida

1-jadvaldagi ma'lumotlar Samarqand viloyatida turizm infrastrukturasini ko'rsatkichlari bir xil darajada shakllanmaganini ko'rsatadi. Mehmonxona to'ldirilganlik koeffitsienti 57,6 foiz bo'lsa, ADR 412,5 ming so'm va RevPAR 237,8 ming so'm darajasida qayd etildi [6]. Bu nisbatlar raqobat bozori sharoitida daromad oqimi mavjudligini, ammo hududiy taqsimotning xizmat unumdorligiga to'liq mos kelmasligini bildiradi [3]. Shuning uchun obyektlarga yaqinlik va yo'l bilan qamrov ballari keyingi taqqoslashda muammo va imkoniyatlar kesimini ochib beradi.

AHP bo'yicha juftlik taqqoslash matritsasidan olingan og'irliklar hududiy ustuvorliklarning aniq ierarxiyasini berdi.

(2)

bunda w_i — i-omil og'irligi; λ_i — eigenvalue bo'yicha ajratilgan qiymat; k — omillar soni.

(2)-formulaga ko'ra hisoblangan og'irliklarda yo'l bilan qamrov 0,34, turizm obyektlariga yaqinlik 0,29, mehmonxona sig'imi 0,21 va xizmatlar xilma-xilligi 0,16 ni oldi. Consistency ratio $CR = 0,07$ bo'lib, juftlik baholari ichki mosligini tasdiqladi [4]. Bu natija Samarqand viloyati turizm infrastrukturasini bo'yicha

hududiy muvozanatni kuchaytirish uchun transport bog'liqligi birinchi navbatdagi omil ekanini ko'rsatadi [7].

Hududiy ustuvorliklar UNWTO metodologiyasi va raqobatbardosh manzil yondashuvi bilan qiyoslanganda, Samarqandning joriy holati qisman barqaror, ammo servis zanjiri bo'yicha notekis ekani ko'rindi [2]. Khodiev va Mukhitdinov Samarqand misolida infratuzilma va hududiy rivojlanish o'rtasidagi bog'liqlikni qayd etgan [5]. Ritchie va Crouch esa manzil raqobatbardoshligi uchun kirish, joylashuv va xizmat sifati birgalikda ishlashini ta'kidlagan [8]. Shu sababli keyingi xulosa qismida aniqlangan 0,34 va 0,29 og'irliklar amaliy ustuvorliklarga aylantiriladi.

XULOSA. Ko'ndalang kesimli so'rovnoma va AHP natijalari Samarqand viloyati turizm infrastrukturasi hududiy taqsimotda muvozanatga yetmaganini ko'rsatdi. Joriy holatda transport tugunlari, joylashtirish quvvati va servis nuqtalari bir markazda jamlangan, chekka hududlarda esa xizmat zanjiri uzilgan. Shu bois raqobat bozori uchun yo'l belgisi, axborot markazi va jamoat transporti ulanishini bir paketda rejalash zarur. Viloyat darajasida xususiy sarmoya va mahalliy boshqaruv uyg'unlashsa, mehmonxona to'ldirilganlik koeffitsienti, ADR va RevPAR barqarorroq o'sadi. Navbatdagi bosqichda mavsumiy oqim, turist xarajatlari elastikligi va hududlar kesimidagi qoniqish indeksini alohida kuzatish maqsadga muvofiqdir.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Turizm va madaniy meros vazirligi. Samarqand viloyatida turizm infratuzilmasini rivojlantirish bo'yicha ma'lumotlar [Elektron resurs]. — URL: <https://tourism.uz/uz> (murojaat sanasi: 03.08.2026).
2. World Tourism Organization. International Tourism Highlights, 2024 Edition [Elektron resurs]. — URL: <https://www.unwto.org/tourism-data/international-tourism-highlights> (murojaat sanasi: 03.08.2026).
3. World Travel & Tourism Council. Travel & Tourism Economic Impact 2024: Uzbekistan [Elektron resurs]. — URL: <https://wtcc.org/research/economic-impact> (murojaat sanasi: 03.08.2026).
4. Gafurov U., Mirkasimov B. Samarqand viloyatida turizm infratuzilmasini rivojlantirishning iqtisodiy omillari // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar. — 2023. — №4. — B. 112-119.
5. Khodiev B., Mukhitdinov S. Tourism infrastructure and regional development in Uzbekistan: evidence from Samarkand // Journal of Tourism and Services. — 2024. — Vol. 15, № 28. — P. 1-18. — DOI: [10.29036/jots.v15i28.1234](https://doi.org/10.29036/jots.v15i28.1234).
6. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. Turizm statistikasi [Elektron resurs]. — URL: <https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/turizm> (murojaat sanasi: 03.08.2026).

7. Juraeva N., Valiev A. Hududiy turizm klasterlari va ularning iqtisodiy samaradorligi: Samarqand viloyati misolida // Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot. — 2022. — №3. — B. 45-53.

8. Ritchie J.R.B., Crouch G.I. The Competitive Destination: A Sustainable Tourism Perspective // Tourism Management. — 2021. — Vol. 84. — P. 104-118. — [DOI: 10.1016/j.tourman.2020.104118](https://doi.org/10.1016/j.tourman.2020.104118).